

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ, ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ
ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКООСВІТІ
(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь доктор філософії
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

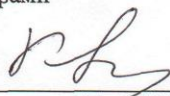
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

освітня програма Освітні, педагогічні науки

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-наукової програми

Н.В. Кічук

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти

протокол № 9 від 29 січня 2020р.

Завідувач кафедри Д.Г. Іванова

(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова Ради якості з вищої освіти педагогічного факультету

Ю.І. Сич

(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми:

Граматик Надія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти

Рецензент програми:

Кічук Антоніна Валеріївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
	20	6
Модулів: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
Семестр: 3	<i>Семінарські заняття:</i>	
	20	6
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 3	-	-
- самостійна робота: 6	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	80	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни є інтегруюча система закономірностей взаємодії живих організмів і навколишнього природного середовища регіону.

Мета і завдання навчальної дисципліни: формування загальнокультурних і загальнопрофесійних компетентностей, що реалізуються за допомогою базових уявлень про основні теоретичні та прикладні напрямки в екології, а також системи наукового розуміння процесів, які відбуваються в навколишньому середовищі, як основи для висвітлення і розв'язання сучасних глобальних і регіональних екологічних проблем, раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища і сталого розвитку цивілізації XXI століття.

Основні завдання вивчення дисципліни Компетентнісний підхід в регіональній екоосвіті:

- ознайомлення з концептуальними основами традиційної і сучасної екології;
- висвітлення сучасних глобальних і регіональних екологічних проблем та формування особисто-професійного ставлення до них;
- оволодіння необхідним і достатнім рівнем компетенцій для компетентного вирішення задач в різних галузях професійної, наукової, культурної та побутової сфер діяльності на основі вивчення тенденцій, підходів, систем і моделей екологічної освіти.
- формування професійної готовності до еколого-педагогічної діяльності з урахуванням сучасних світових і регіональних тенденцій екологічної освіти, перспективних напрямів розвитку загальної освіти.

Передумови для вивчення дисципліни – наявність компетенцій, що базуються на основі теоретичних знань загальноосвітніх навчальних курсів з біології, географії, фізики, хімії, природознавства та інших природничих дисциплін. У логіці наукового пізнання актуалізується предметна специфіка дисциплін: «Регіональна економіка», «Безпека життєдіяльності», «Культурологія».

Міждисциплінарні зв'язки: Актуальні проблеми філософії науки, Педагогічна компетентність викладача закладу вищої освіти, Підготовка фахівців для вищої освіти у зарубіжжі, Гуманістичні моделі освіти: європейський контекст.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен набути такі результати навчання:

1. Знати:

- основні теоретичні положення сучасної екології (терміни, фактори, закони);
- особливості будови і закономірності функціонування біосфери;
- умови стабільності біосфери;
- причини, наслідки і шляхи усунення локальних, регіональних і глобальних екологічних криз;
- основні форми й особливості антропогенного впливу на регіональне довкілля;
- основи раціонального природокористування;
- методи моделювання та прогнозу екологічних процесів у біосфері;
- міжнаціональний характер сучасних екологічних криз та надзвичайних ситуацій;
- основні принципи національної екополітики;
- роль і значення екологічної освіти і виховання в покращенні екологічного стану регіону.

2. Уміти:

- застосовувати базові фундаментальні екологічні знання при формуванні особистого ставлення до екологічних проблем світу, рідного краю;
- ефективно користуватися довідковою літературою екологічного спрямування, національними законодавчими і нормативними документами про охорону довкілля;
- описувати екоситуацію регіону;
- формулювати практично-орієнтовні пропозиції щодо покращення екологічного стану довкілля;
- приймати практичні рішення з урахуванням реальної екологічної ситуації;
- виконувати функції учасників екологічного громадського руху членів природоохоронних організацій;
- вести природо-просвітницьку роботу серед населення;
- структурувати навчальний матеріал і адаптувати його з огляду на регіональну специфіку;
- формулювати проблеми сучасної екологічної освіти, розробляти конструктивні шляхи і способи їх вирішення;
- орієнтуватися в нормативній базі сучасної освіти, представляти навчальний матеріал в усній, письмовій та графічній формі для різних контингентів здобувачів;
- використовувати можливості освітнього середовища для досягнення особистісних, метапредметних і предметних результатів навчання;
- обґрунтовано вибирати і вмотивовано застосовувати методи, прийоми і засоби екологічної освіти і пропаганди екологічних знань.

3. Комунікація.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність працювати в команді. Навички міжособистісної взаємодії. Здатність мотивувати людей до соціально-екологічно відповідальної поведінки та рухатися до спільної мети. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

4. Автономність та відповідальність.

Здатність продовжувати навчання, вдосконалювати набуту кваліфікацію з високим рівнем автономності, дотримуючись норм академічної доброчесності. Планувати і вирішувати завдання власного особистісного та професійного розвитку, реалізовувати самоосвітню діяльність фахової спрямованості; розвивати отримані вміння та навички для подальшого процесу навчання на засадах самокерування та автономії.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
<i>Змістовий модуль I. Компетентнісна екоосвіта: регіональний аспект</i>													
1.	Наукові основи екології	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
2.	Прикладні аспекти екології	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
3.	Збереження розвитку життя на Землі: стратегія і тактика демократичних країн	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	11
4.	Концепція впровадження компетентнісного підходу у процес екоосвіти	4	2	2	-	-	8	2	2	-	-	-	12
5.	Актуалізація компетентності інтелектуальної вітчизняної еліти в умовах розростання екологічної кризи	6	2	4	-	-	8	2	-	2	-	-	12
6.	Сучасні наукові підходи до еколого-економічного природокористування: європейський контекст	6	2	4	-	-	8	2	-	2	-	-	12
7.	Регіональні соціально-екологічні програми екологізації природовикористування: практико-орієнтовані підходи	4	2	2	-	-	8	4	2	2	-	-	12
8.	Українське Подунав'я: кращі практики природовикористання	4	2	2	-	-	8	2	2	-	-	-	11
9.	Застосування інтерактивних форм просвіти як вияв екологічної компетентності освітян	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	11
10.	Презентаційна діяльність ЗМІ регіону як чинник екологічного просвітництва викладача ЗВО	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	11
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
Разом:		40	20	20	-	-	80	12	6	6	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Наукові основи екології.

Сучасний стан, структура екології, її зв'язок з іншими дисциплінами, роль у житті суспільства. Організм та середовище. Загальні принципи дії екологічних факторів на організми. Популяція. Динаміка популяцій. Стратегія популяцій як типів пристосувань до умов навколишнього середовища. Угруповання та екосистеми. Екосистеми різних рівнів. Біосфера. Роль людини в біосфері. Ноосфера. Сучасні наукові підходи і обґрунтування концепції еколога-економічно збалансованого розвитку людства.

Тема 2. Прикладні аспекти екології.

Охорона біосфери. Загальний стан природних ресурсів планети. Екологічні проблеми й шляхи вирішення в галузях: енергетики, сільського і лісового господарства, промисловості, транспорту, комунального господарства, науки і культури. Основи економіки природокористування.

Тема 3. Актуальні екологічні проблеми України та її регіонів.

Сучасний стан навколишнього природного середовища України. Причини розростання екологічної кризи. Коротка характеристика екологічних умов Полісся, Придніпров'я, Поділля, Східної України, Прикарпаття, Карпат і Закарпаття, Причорномор'я, Українського Подунав'я. Шляхи виходу з екологічної кризи. Екологічний рух на Україні. Участь України в Міжнародній природоохоронній діяльності.

Тема 4. Концепція впровадження компетентнісного підходу у процес екоосвіти.

Сучасні підходи як методологічні засади компетентнісного підходу в освіті. Європейський вимір української екологічної освіти та її концептуальні засади. Особливості впровадження регіонального екологічного компоненту в умовах розширення освітньої автономії. Компетентнісна спрямованість змісту регіональної екоосвіти.

Тема 5. Актуалізація компетентності інтелектуальної вітчизняної еліти в умовах розростання екологічної кризи.

Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля. Стратегія екорозвитку суспільства. Значення регіональної екоосвіти в регулюванні екологічних відносин. Етнекологічні проблеми. Роль та завдання регіональної екоосвіти в формуванні екологічної етики та моралі. Екологічна культура. Аксиологічний вимір екологічної компетентності. Екологічні дослідження в Україні. Методології дослідження системи природовідтворення в регіонах. Відповідність регіональної екоосвіти завданням формування професійних компетенцій та цілям сталого розвитку суспільства.

Тема 6. Сучасні наукові підходи до еколога-економічного природокористування: європейський контекст.

Духовна криза людства як основний фактор екологічної кризи. Єдність людини і природи. Концепція В.І. Вернадського про ноосферу та її сучасний розвиток. Стратегія екорозвитку суспільства. Основні принципи етичних норм поведінки людини в біосфері. Духовні цінності та екоосвіта. Етика толерантності у полікультурному світі. Моделювання європейських цінностей на засадах сталого розвитку. Формування екозбалансованих споживчих цінностей. Науково-методичні підходи до оцінки процесів ековідтворення на регіональному рівні та управління ними.

Тема 7. Регіональні соціально-екологічні програми екологізації природовикористування: практико-орієнтовані підходи.

Соціокультурні передумови виникнення концепції освіти для сталого розвитку. Соціально-екологічні аспекти формування регіональної екологічної політики. Індикатори екологічної модернізації соціально-економічних систем у контексті зеленого зростання економіки регіону.

Тема 8. Українське Подунав'я: кращі практики природовикористання.

Особливості соціокультурного стану суспільства Придунайського регіону. Екоосвіта та волонтерство Українського Подунав'я. Природоохоронна агітація в освітніх закладах

регіону. Вплив громади на подолання екологічної кризи на прикладі Українського Подунав'я. Наукове забезпечення розв'язання екологічних проблем розвитку Придунайського регіону. Концептуальні підходи до формування пріоритетів економіко-екологічного оновлення Придунайського регіону. Європейські механізми регулювання екологічної безпеки та можливості їх використання в Придунайському регіоні.

Тема 9. Застосування інтерактивних форм просвіти як вияв екологічної компетентності освітян.

Характеристика інтерактивного навчання. Здійснення інтерактивної екоосвіти на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій. Комплексне застосування інтерактивних засобів навчання у процесі екологічної освіти і виховання здобувачів. Педагогічне проектування як ефективний засіб регіюлізації екоосвіти.

Шляхи формування екологічної компетентності особистості (моделі та технології).

Тема 10. Презентаційна діяльність ЗМІ регіону як чинник екологічного просвітництва викладача ЗВО.

Медіа-освіта як чинник випереджаючої освіти для сталого розвитку. Мас-медіа та їхня роль у житті суспільства початку XXI століття. Медіаграмотність та критичне мислення як умови формування екологічного світогляду сучасної людини.

Європейський досвід використання цифрових компетенцій здобувачів вищої освіти в регіональному екопросвітництві.

5.2 Тематика семінарських занять

Тема 1. Сучасна екологічна освіта як засіб інтегрування людини в природне середовище.

Тема 2. Компетентнісна парадигма екоосвіти: реалії та перспективи розвитку.

Тема 3. Методологія компетентнісно-орієнтованої екоосвіти.

Тема 4. Європейська практика впровадження компетентнісного підходу до екологічної освіти.

Тема 5. Регіоналізація екологічної освіти в Україні.

Тема 6. Регіональні екоосвітні проекти: теорія, методологія, практика.

Тема 7. Українське Подунав'я як потужне екоосвітнє середовище.

Тема 8. Екологізація сучасного суспільного життя в контексті зміцнення екологічної безпеки регіону.

Тема 9. Застосування інтерактивних технологій у процесі екоосвіти здобувачів.

Тема 10. Інформаційна складова реалізації компетентнісного підходу в регіональній екоосвіті.

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		денна	заочна	
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	32	8	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4	4	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань:			
	- пошук додаткового навчального матеріалу;	20	20	Конспект додаткового навчального матеріалу
	- підготовка реферату та презентації;	20	16	Реферат, презентація
	- опрацювання тем для самостійного вивчення.	-	56	конспект
4.	Написання есе на тему: «Від екології довілля до збагачення духовності особистості»	4	4	виступ
	Разом	80	108	

Тематика індивідуальних завдань

Види індивідуальних науково-дослідницьких завдань:

- підготовка статті до друку;
- виступ на наукових конференціях (друк тез);
- участь у інтернет-конференціях;

Тематика рефератів та презентацій:

1. Сутність і види екологічної компетентності.
2. Структура екологічної компетентності та її зв'язок з іншими якостями і характеристиками особистості.
3. Вплив екосередовища на формування екологічної компетентності здобувача.
4. Екологічна освіта як базова складова Європейської стратегії освіти сталого розвитку та механізм реалізації державної екологічної політики.
5. Ноосферні орієнтири розвитку екологічної освіти сталого розвитку.
6. Екоосвіта для покоління «Z».
7. Сучасний погляд на проблеми та перспективи екологічної освіти в Україні
8. Реалізація компетентнісного підходу в системі неперервної екологічної освіти.
9. Ідеї компетентнісного підходу як інтелектуальний ресурс розвитку екологічної освіти.
10. Компетентнісний підхід в екологічній освіті: оптимізація вітчизняної моделі Національної системи підготовки педагогів-нової формації.
11. Компетентнісна екологічна освіта в контексті формування особистості.
12. Стратегія регіонального екорозвитку Українського Подунав'я.
13. Стратегічні інструменти реалізації регіональної екополітики в Україні.
14. Соціально-екологічні проекти як освітній і дослідницький ресурс.
15. Екологічні напрями соціально-економічного розвитку Українського Подунав'я.
16. Екологічний вимір Європейської інтеграції.
17. Регулювання екологічної безпеки регіону: вітчизняний та європейський досвід.
18. Природно-ресурсний потенціал Українського Подунав'я в контексті європейського виміру.
19. Теоретико-методичні аспекти реалізації регіональної екологічної освіти.
20. Формування еколого-орієнтованих цінностей в системі безперервної екологічної освіти в контексті викликів сьогодення.
21. Створення цілісного еколого-розвивального освітнього простору.
22. Інтерактивні форми екоосвіти.
23. Освітній простір регіонального еколого-натуралістичного центру, як середовище особистісного розвитку.
24. Формування екологічної компетентності особистості шляхом реалізації регіональних проектів.
25. Практичні аспекти еколого-освітньої діяльності Українського Подунав'я щодо розвитку еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

26. Удосконалення фахової майстерності педагогів та його значення у підвищенні якості екологічної освіти та виховання.
27. Життєво-ціннісні орієнтації в системі екологічної освіти регіону.
28. Екологічна освіта крізь призму оцінок студентів: емпіріосоціологічний аспект.
29. Екологія як безперечний тренд інформаційного суспільства.
30. Медіа-екологія: невидиме довкілля.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю: семінарські заняття, індивідуальні завдання.*
- 6.2. *Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.*
- 6.3. *Форми підсумкового контролю: залік.*

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- індивідуальне або групове опитування;
- індивідуальна або групова презентація;
- написання реферату;
- модульна контрольна робота.

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмових відповідей на 2 питання теоретичного спрямування.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Обґрунтуйте сутнісні характеристики екологічної компетентності здобувачів освіти.
2. Визначте ресурси еколого-виховної діяльності регіонального спрямування.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. *Шкала та критерії підсумкового оцінювання знань студентів*

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

1.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Конспект додаткового навчального матеріалу	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання роботи з додатковим навчальним матеріалом є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу. Оцінювання реферату здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями оцінювання презентації є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Питання теоретичного спрямування	15 балів
Питання практичного спрямування	15 балів
Усього	30 балів

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

- Лекції;
- Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять;
- Завдання для виконання обов'язкової контрольної роботи;
- Активні методи навчання;
- Інтерактивні методи навчання;
- Забезпечення ТЗН.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела:

1. Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г. та ін. Стратегія сталого розвитку Підручник. – стереотипне видання, 2017. – 446 с.
2. Бойченко С. В. Екологічна освіта – основа сталого розвитку суспільства / С. В. Бойченко, Т. В.Саєнко. – К.: Університет «Україна», 2013. – 502 с.
3. Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науковометодичний посібник для вчителів / за ред. О. І. Бондаря. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 228 с.
4. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку [Текст]: науково-методичний посібник / О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ: Роял Принт, 2011. – 200 с.
5. Гашенко І.О., Гусєва Н.М., Корж О.П., Савіч І.О. Формування екологічної культури як багатоаспектний процес розвитку і саморозвитку особистості учнів. Науково-методичний посібник. – Запоріжжя: ОППО, 2012. – 85 с.
6. Добровольський В. В. Екологічні знання / В. В. Добровольський. – Київ: Професіонал, 2014. – 299 с.
7. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура: навчальний посібник. / В. І. Дубовий, О. В. Дубовий. – Херсон: Грінь Д.С., 2016. – 256 с.
8. Еколого-економічні засади раціонального природокористування: теорія та практика реалізації: [кол. моногр.] / Л. В. Єлісеєва, Р. С. Стрільчук,

- О.М. Стрішенець [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Стрішенець. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – 236 с.
9. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі: [монографія] / [М. А. Хвесик та ін.]; за наук. ред. Акад. НААН України, д-ра екон. Наук, проф. М. А. Хвесика; Нац. Акад. наук. України, Держ. Установа « Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку». – Київ: Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку, 2014. – 339 с.
 10. Ісаєнко В.М., Рідей Н.М., Навроцька Д.В., Уліщенко А.Б. Синергетична педагогіка Навчально-методичний посібник. – 2019.
 11. Концепція екологічної освіти України // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – № 7. – С. 3-23.
 12. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика : монографія / [Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л.М. Дяченко, Н.О. Постригач, Л.П. Пуховська, О.В. Сулима]. - Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 280 с.
 13. Леськів Г.З. Екологія та регіональна економіка: навч. посібник. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 208 с.
 14. Лико Д.В., Лико С.М., Портухай О.І., Глінська С.О. та ін. Екологія Навчальний посібник. – стереотипне видання, 2018. – 300 с.
 15. Мелманн М. Диалоги об образовании для устойчивого развития / М. Мелманн, Е.И. Пометун. – К.: Освіта, 2012. – 180 с.
 16. Оцінювання сформованості екологічних компетентностей: Навчально-методичний посібник / В.П. Карпенко, І.І. Мостов'як, Т.М. Пушкарьова-Безділь. – УНУС, 2017. – Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 59 с.
 17. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2007. – 144 с.
 18. Регіональна економіка та екологія: навч. посіб. / Аветисян К.П., Бескровна Л.О., Сакун Г.О. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С.Попова. – 212 с.
 19. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
 20. Худоба В. Екологія: навч.-метод. посіб. / Володимир Худоба, Юлія Чикайло. – Львів: ЛДУФК, 2016. – 92 с.
 21. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики Навчальний посібник, 2017. – 372 с.
 22. Шмандій В.М., Клименко М.О., Голік Ю.С. та ін. Екологічна безпека Підручник. – 2017. – 366 с.

10.2. Допоміжні джерела:

1. Авраменко Н. Л. Екологія: навч. посіб. / Н. Л. Авраменко, С.Я. Цимбалюк. – 2-е вид., зі змінами та доп. – Ірпінь: ВЦ НУДПСУ, 2011. – 252 с.
2. Актуальні екологічні проблеми Півдня України: зб. наук. праць / Херсонський державний ун-т.; ред. О.В. Давидов та ін. – Херсон: ХДУ, 2006. – 204 с.
3. Варламова І.С. Еколого-економічна безпека України: сучасні реалії та розвиток Монографія. – 2017. – 316 с.
4. Гнатів П.С., Хірівський П.Р., Зинюк О.Д. та ін. Природні ресурси України Навчальний посібник. – стереотипне видання, 2017. – 216 с.
5. Екологічний атлас України / Ін-т географії НАН України; гол. ред. Л.Г. Руденко. - Київ.: Ін-т географії НАН України, 2009. – 104 с.
6. Енциклопедія з екології / За ред. Дедю І. – Кишинів, 2000.
7. Заверуха Н. М. Основи екології: навч.посіб. / Н.М. Заверуха, В.В. Серебряков, Ю. А. Скиба; рец.: І. Г. Ємельянов [та ін.]. – 3-тє вид. – К.: Каравела, 2013. – 288с.
8. Закон України "Про вищу освіту" №1838-VIII від 07.02.2017 р.: прийнятий Верхов. Радою України 01.07.2014 р. Київ : Велес, 2017. 58 с.
9. Лук'янова Л.Б. Екологічна компетентність майбутніх фахівців: навч.-метод. посібник. / Л.Б. Лук'янова, О.В. Гуренкова. – К.-Ніжин: ПП Лисенко, 2008. – 243 с.
10. Мельник Л.Г. Эколого-экономические основы ресурсосбережения: монографія / Л.Г. Мельник, С.А. Скоков, И.Н. Сотник. – Суми: Университетская книга, 2013. – 229 с.
11. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів, Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
12. Рудько Г. І. Тиск на біосферу: реанімація чи шлях на Марс / Г.І. Рудько, О.М. Адаменко. – К., 2014. – 336 с.
13. Скиба Ю. А. Моніторинг довкілля: навч. посібн. / Ю.А. Скиба, О.М. Лазебна; рец.: А.П. Галкін [та ін.]. – К.: Каравела, 2013. – 216 с.
14. Тридід О.М. Регіональна економіка: Регіональна економіка. Екологія: навч. посіб. / О.М. Тридід, О.М. Богатищев. – Львів: Новий світ-2000, 2011. – 264 с.
15. Українське Придунав'я: історія, етнокультурний розвиток. – Ізмаїл, 1995. – 56 с.

16. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. Посібник / [Н.А.Пустовіт, О.Л.Пруцакова, Л.Д.Руденко, О.О.Колонькова]. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 64 с.

10.3. Інтернет-ресурси:

1. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ecoosvita.org.ua>.
2. Освіта для сталого розвитку (ОСР): розвиток концепції в рамках процесу «Довкілля для Європи» та основні досягнення в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ecoosvita.org.ua/storinka-knygy/osvita-dlya-stalogo-rozvytku>
3. Про концепцію екологічної освіти в Україні – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=01E1O32CC0>
4. Про Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
5. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: menr.gov.ua